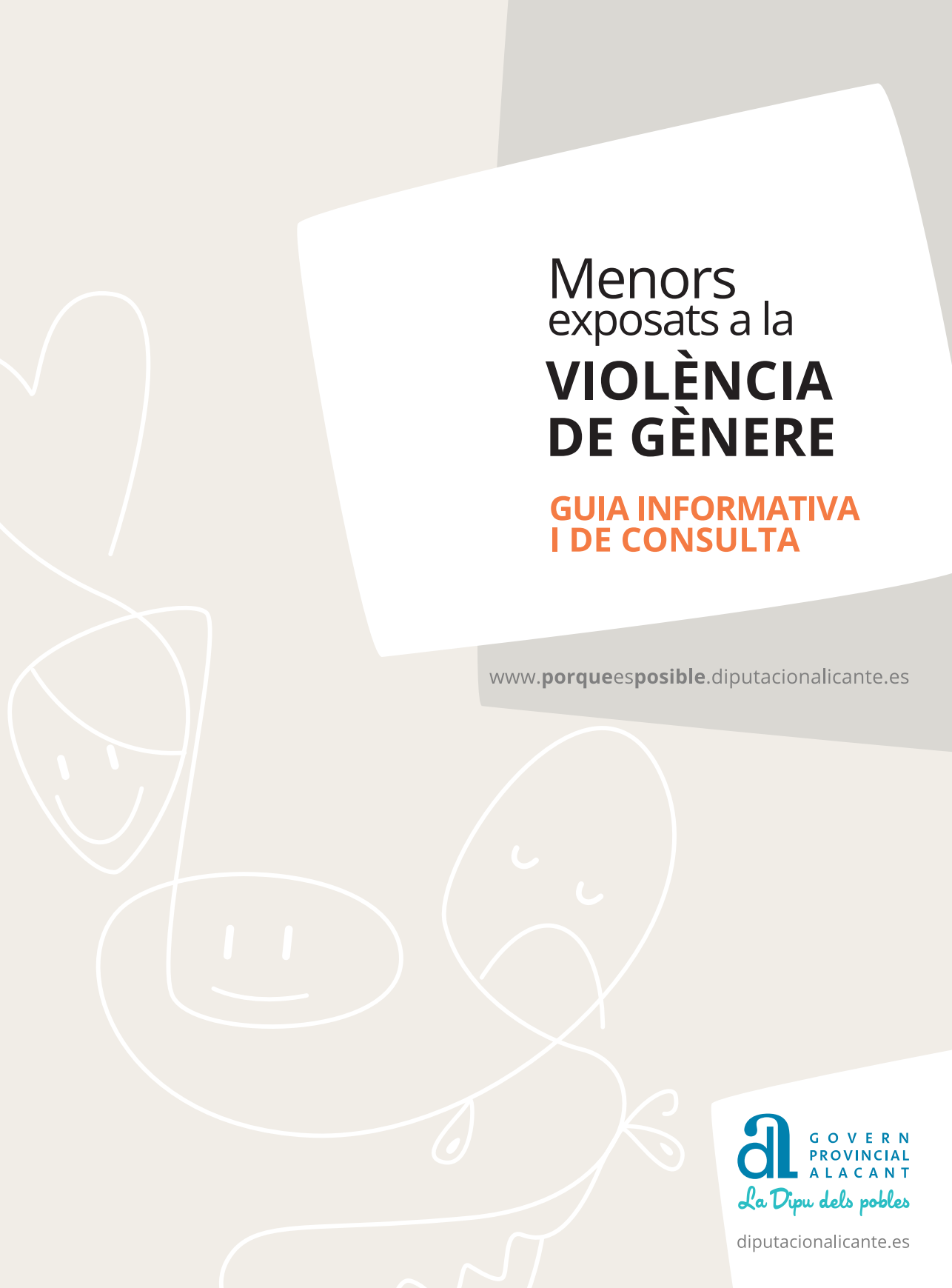

Menors exposats a la **VIOLENCIA DE GÈNERE**

**GUIA INFORMATIVA
I DE CONSULTA**

www.porqueesposible.diputacionalicante.es

dl GOVERN
PROVINCIAL
ALACANT
La Dipu dels pobles

diputacionalicante.es

En la present publicació es procura fer un ús no sexista del llenguatge. No obstant això, conscients que les normes a utilitzar poden obstaculitzar la comprensió de la seua lectura, i sempre que siga pertinent, s'usarà el masculí genèric com a representació del conjunt d'hòmens i dones en la mateixa mesura.

MENORS EXPOSATS A LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Guia informativa i de consulta

Edita

Diputació Provincial d'Alacant. Àrea de Família i Ciutadania

Dipòsit legal

A 249-2017

Autors

Carmelo Hernández Ramos

Llicenciat en Psicologia. Especialista Superior Universitari en Criminologia
Especialista Professional Universitari en Violència de Gènere
Professor Docent i Investigador del Departament de Psicologia de la Salut de la UA
Responsable de l'OCI de l'Audiència Provincial d'Alacant

José Pablo Cuéllar Otón

Llicenciat en Dret i en Ciències Polítiques i de l'Administració
Especialista Professional Universitari en Violència de Gènere
Funcionari de l'Administració de Justícia
Professor Associat de l'Àrea de Dret Penal de la Universitat d'Alacant

Disseny i Maquetació

Puntual comunicació y marketing.

Il·lustracions

Puntual comunicació y marketing.

Impressió

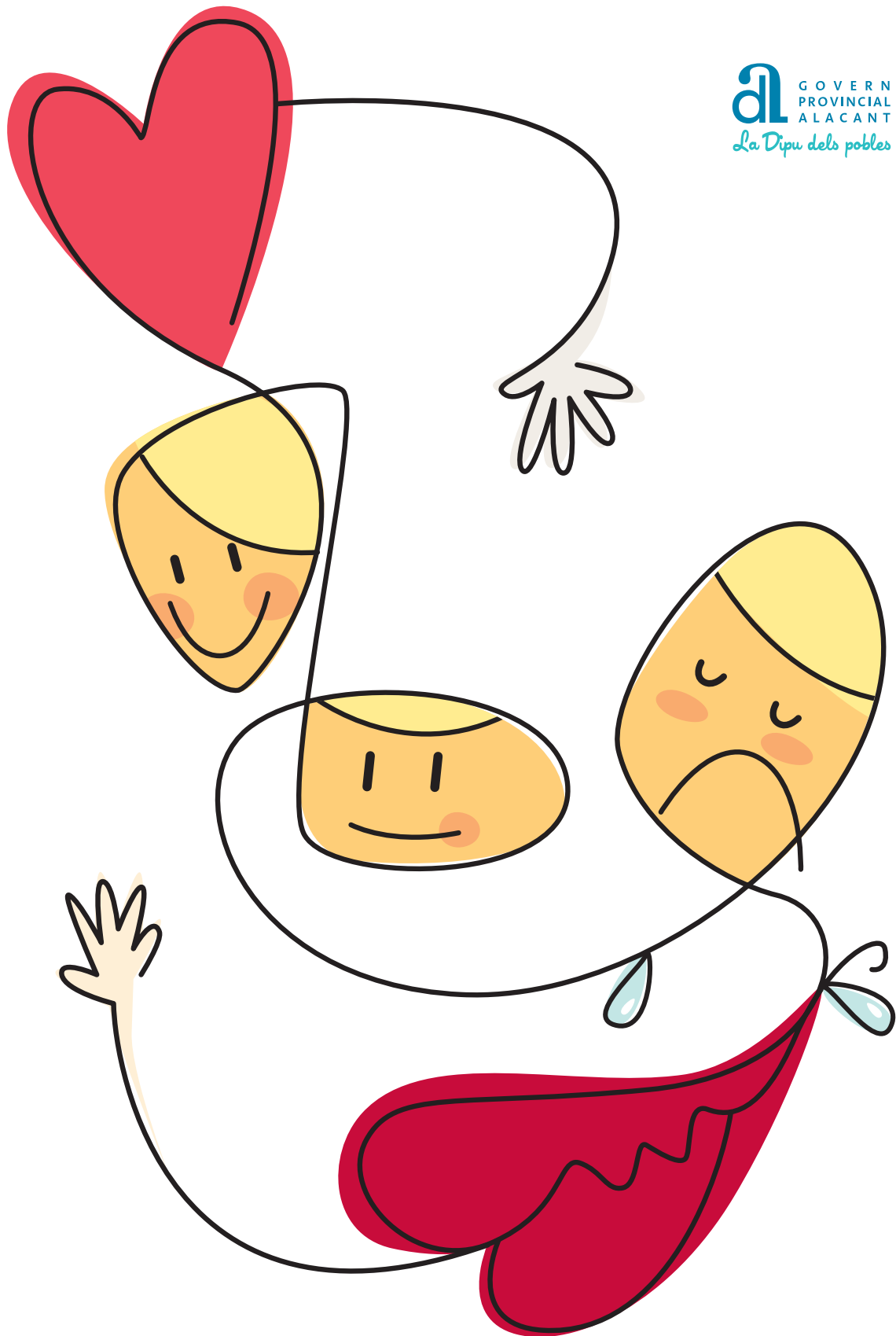
Such Serra, S.A.

Índex

Menors exposats a la **VIOLÈNCIA DE GÈNERE** // **GUIA INFORMATIVA I DE CONSULTA**

00	Presentació	05
01	De què estem parlant...	06
02	La transmissió intergeneracional de la violència de gènere	08
03	La condició de víctima i menor exposat: els senyals d'advertència	10
04	Efectes i conseqüències de la violència de gènere sobre els menors exposats	12
05	La vulnerabilitat psicològica dels menors exposats a situacions de violència de gènere	16
06	Denúncia i presència de fills menors en la família afectada	18
07	Quina protecció es reconeix legalment als menors?	22
08	Contorn legal dels drets que incideixen sobre els menors fills o convivents de les víctimes de violència de gènere	24
09	El paper dels professionals: el compromís	28
10	Recursos i enllaços d'interés	30

Presentació

La Guia que en aquests moments tens a les teues mans és hereva d'una altra anterior, la "Guia Informativa sobre els drets assistencials a víctimes de violència de gènere", en la qual plantegem les condicions bàsiques sobre com afrontar i previndre les situacions de maltractament, al mateix temps que presentem el ventall de drets que s'estableix en la llei integral per a les víctimes, una vegada que, després de la denúncia, es pot posar fi al cicle de la violència i es procedeix per les institucions pertinents a reparar a la víctima pel dany injust patit.

Després de diversos anys de rodatge de cap a cap de la geografia de la nostra província, visitant una bona part dels municipis que la conformen i donen vida, hem pogut comprovar de primera mà com, al llarg de les nombroses sessions informatives desplegades¹, la problemàtica dels fills i filles menors exposats a situacions on aquesta violència es manifesta i revela, va ser un dels principals elements a considerar i valorar com essencials per les nombroses dones i també homes que, prenent la paraula i alçant la veu en contra d'aquesta terrible xacra social, reclamaven més informació i millors instruments assistencials per aconseguir el nivell de tolerància zero davant d'aquesta terrible i real xacra social.

En aquesta nova Guia informativa i de consulta, volem abordar una de les realitats més complexes, i de vegades soterrada, de la violència de gènere que es produeix quan els fills i filles menors, romanen en el si de la llar familiar exposats a aquesta mateixa violència.

Sovint, quan ens referim al món dels menors ens agrada recordar aquesta frase, que ja s'ha fet cèlebre, i que diu: «nosaltres no heretem la terra dels nostres pares, sinó que la agafem prestada dels nostres fills i filles». Potser el sentit que el seu autor li va voler donar en el seu moment fóra un altre, però a nosaltres ens agrada interpretar-la més enllà del sentit literal: no sols és el món material el que hem de deixar als nostres fills i filles en perfecte estat perquè ells el gaudisquen com ho hem fet nosaltres, sinó que a més hem de crear el sistema protector suficient perquè siga així, i fins i tot saber traslladar-se'l a través d'una bona educació perquè ells, els nostres fills i filles, sàprien captar-lo i valorar-lo en la seua totalitat perquè d'aquesta manera puguem traslladar-lo al seu torn a la seua descendència.

I no sols hem de deixar íntegre als nostres fills el món físic, sinó que també hem de deixar el sistema de drets fonamentals en perfecte estat de salut. Per això cal dotar-lo d'una sèrie de mesures protectores i de conceptes perfectament definits perquè el titular sàpia en cada moment on acaba el seu dret i comença el dels altres, sobretot quan ens referim al món dels menors.

És una realitat que la violència de gènere no sols afecta directament la dona que la pateix. Si hi ha fills i filles menors en el domicili familiar, aquests seran testimonis directes i involuntaris d'aquesta situació de maltractament, i per la forma en què es va a projectar aquesta violència en la configuració del seu sistema de creences i valors, així com també en la fonamentació de la seua personalitat bàsica, és significativament probable que, encara que en principi parega que no els afecte, perquè puga parèixer que la violència no va dirigida directament contra ells, podrien convertir-se en nous agressors o en noves víctimes d'aquesta mateixa violència estructural, si es donen les condicions desencadenants adequades.

Per això, abans d'aclarir de quina manera aquesta violència afecta els xiquets i joves que queden exposats en la llar on es produeix, és essencial començar per precisar què s'entén per violència de gènere, és a dir de quina classe de violència estem parlant.

01

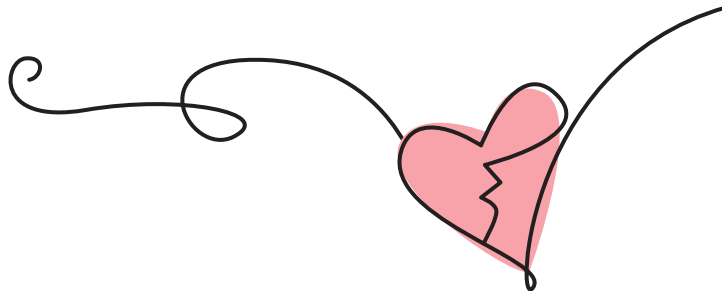
De què estem parlant ...

La Declaració sobre l'eliminació de la violència contra la dona, adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides l'any 1993, defineix la violència contra la dona com **"tot acte de violència basat en el gènere que té com a resultat possible o real un dany físic, sexual o psicològic, incloses les amenaces, la coerció o la privació arbitrària de la llibertat, ja siga que ocorrega en la vida pública o en la privada"**.

Comprén, per tant, **tres nivells o espais concèntrics de desenvolupament, que visualitzarem en el següent gràfic:**

DEFINICIÓ INSTRUMENTAL DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE DE 1993 (ONU)

Aquesta definició instrumental inclou tant la violència que la dona pateix en l'àmbit familiar o íntim, com la que es produeix i retroalimenta en la comunitat social de referència i aquella altra que pot ser perpetrada o tolerada per l'Estat.

En el nostre ordenament jurídic, és amb la promulgació de la *Llei 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere*, quan es produeix un autèntic abans i després en el tractament legislatiu d'aquest greu problema social.

La comunament coneguda com "*lleí integral*" destaca que aquesta violència es manifesta com el **símbol més precliar de la desigualtat** existent en la nostra societat entre homes i dones. Es tracta, per tant, d'una **violència estructural que es dirigeix sobre les dones pel fet mateix de ser-ho**, en ser considerades i percebudes pels agressors com a persones sense capacitat de decisió ni autonomia personal, les vides de les quals han de pivotar al voltant de l'eix d'autoritat que tradicionalment ha representat el baró sobre la dona, negant-se a admetre qualsevol modificació

d'aquest ja caspós i passat sistema de creences i valors, infestat d'idees irracionals contràries a les més mínimes normes de democràcia real i efectiva entre homes i dones, persones en suma, que hem de compartir i respectar de manera igualitària i equitativa en el si de la societat. No obstant això la Llei integral centra el seu objecte en la violència exercida contra la dona, per qui és o ha sigut el seu espòs o parella, fins i tot quan no hi ha convivència, definint-la en l'article 1 com "*aquella manifestació de la discriminació, la situació de desigualtat i les relacions de poder dels homes sobre les dones que s'exerceix sobre aquestes per part dels que són o han sigut els seus cònjuges o dels que estan o han estat lligats a elles per relacions semblants d'afectivitat, fins i tot sense convivència*".

Per això, la violència de gènere comprén tot acte de violència física i psicològica, incloses les agressions contra la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions o la privació arbitrària de llibertat, sempre que aquests actes siguin exercits pels cònjuges o companys sentimentals², no per tercers, amb els que no existeix ni ha existit una vinculació afectiva i emocional.

Per tant, en la redacció d'aquesta Guia hem assumit com a punt de partida i com a eix troncal de la seua construcció i estructura, aquests mateixos pressuposts, *centrant-nos, en abordar l'exposició tòxica dels menors a aquest tipus de violència exercida sobre la dona, l'àmbit de la pròpia llar familiar o l'interior del si íntim de la relació de parella on aquella es produeix i repercuteix d'aquesta manera perniciososa sobre els fills i filles menors convivents*³.

2// És a dir, quan existeix o ha existit un vincle existencial i emocional entre ambdós.

3// I això perquè aquesta modalitat és la més estesa de les violències que s'exerceixen contra les dones en el món, segons l'ONU.

02

La transmissió intergeneracional de la violència de gènere

Els xiquets i xiquetes en la llar dels quals es viuen situacions de violència de gènere, també són al seu torn víctimes de violència, ja que experimenten de manera vivencial les seues conseqüències, i a més les que per al seu desenvolupament evolutiu es deriven d'haver viscut la seua infància i conformat la seua personalitat en un context masclista, no igualitari, on per norma s'ha produït el sotmetiment de la mare a la conducta violenta d'un home.

Haver interioritzat aquests patrons de conducta i aquests estereotips de gènere els pot convertir, en l'edat adulta, en potencials anelles d'una nova cadena de reproducció d'aquesta mateixa violència.

Per a previndre
que no se
(re)produïsquen
aquestes conductes
és essencial tallar a
temps la cadena
de transmissió
intergeneracional de
la violència
de gènere.

APRENENT A NO TOLERAR LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

Un HOME VIOLENT se sent superior a la dona, només pel mer fet de ser home, i defensarà la idea irracional de què, per ser home, ja té un paper en la societat diferent i superior al d'una dona.

Aquest menyspreu cap al femení suposa una absoluta falta de respecte cap a la **dignitat** i la igualtat, que la societat democràtica reclama per a tots i cadascun de nosaltres, amb independència que siguem homes o dones.

Un HOME IGUALITARI no tolerarà cap tipus de desigualtat per raó de gènere entre homes i dones, ni en l'àmbit privat ni tampoc en el públic.

Recolzarà sempre les reivindicacions justes que pretenguen establir i equilibrar un millor marc jurídic i social entre homes i dones. S'acceptarà a si mateix com una persona compromesa amb el repartiment de les responsabilitats en les tasques domèstiques i en l'atenció dels fills i persones majors integrades en la família a la qual pertany. Aquesta actitud el farà guanyar en afectivitat, intel·ligència emocional i assertivitat amb les víctimes de la violència masclista.

“La creença de que “EL MEU MARIT EM MALTRACTA, però ÉS UN BON PARE PER ALS SEUS FILLS”, és una conseqüència directa de la dissociació cognitiva i dependència afectivoemocional que pateixen les víctimes de violència de gènere. Aquesta actitud és, a més, altament contraproduent per al desenvolupament psicoevolutiu dels menors exposats”

“De la mateixa manera com tots els adolescents pensen que tenen dret a què els seus companys i amics els respecten i no ofenguen amb insults i amenaces, haurien de pensar igualment que les seues mares també tenen aquest mateix dret, que ha de ser respectada pels seus marits, és a dir, els seus pares”

03

La condició de víctima i menor exposat: els senyals d'advertència

Quan hi ha fills i filles menors que conviuen en la mateixa llar on es produeix la violència o estan subjectes a règim de visites, amb un pare maltractador...

RECORDA

ELS MENORS EXPOSATS A UNA SITUACIÓ DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE, PRESENTEN UNA MAJOR VULNERABILITAT PSICOLÒGICA PER DISPOSAR DE MENYS RECURSOS PER AFRONTAR EFICAÇMENT UNA SITUACIÓ D'AQUESTES CARACTERÍSTIQUES.

PER TANT

TINDRAN MÉS PROBABILITATS DE DESENVOLUPAR DETERMINADES PATOLOGIES CLÍNIQUES O ADAPTATIVES QUE LA RESTA DELS JOVES AMB FAMÍLIES ESTRUCTURADES.

Un indicador a considerar en els casos en què hi haja sospites raonables de què la convivència amb el progenitor maltractador està afectant negativament els fills i filles menors es produeix quan aquests manifesten que **no volen anar amb el pare**, ja siga per experimentar temor o per patir un estat d'ansietat nerviosa, previ a la recollida o trasllat, que pot estar directament relacionat amb les experiències de maltractament que van viure quan conviuen ambdós progenitors en la mateixa llar, o bé perquè pateixen algun tipus d'exposició tòxica a interrogatoris malintencionats sobre sa mare o la seua vida actual després de la separació,

o fins i tot perquè estiguen sent maltractats directament o no se'ls estiga atenent de forma adequada, descuidant la seua atenció i protecció de forma negligent.

Hi ha ocasions en què els menors no expressen verbalment els seus temors o preocupacions quan els toca acudir amb el pare, bé perquè han rebut algun tipus d'amenaça perquè no parlen o perquè pensen que si aguanten, estan protegint a sa mare. En aquest cas és freqüent descobrir els símptomes d'aquesta angoixosa situació en forma de regressions en la seua evolució madurativa:

01	»	Ploren quan estan a soles
02	»	Dormen malament i es tornen a orinar en el llit
03	»	Poden mostrar una simptomatologia psicossomàtica inespecífica, queixant-se de dolors de cap o d'estómac
04	»	És possible que baixe el seu rendiment a l'escola i desenvolupen una conducta agressiva en la interacció amb els seus iguals, pegant o acaçant a altres xiquets o xiquetes
05	»	Poden sofrir alteracions de la conducta alimentària i negar-se a menjar
06	»	Es mostraran nerviosos o irritats amb més freqüència de la normal els dies previs a l'eixida amb el pare maltractador

Si aquesta actitud es perpetua al llarg del temps i **els xiquets i xiquetes** continuen sent exposats **regularment a aquesta situació**, és fins i tot probable que els menors acaben per defensar i justificar la conducta del maltractador i qüestionen la seua mare, atribuint-li la culpa pel desenllaç de la ruptura matrimonial. Aquest mecanisme d'inoculació d'estrés negatiu i de

manipulació intencional dels sentiments, actituds i emocions dels fills i filles menors, reproduceix en ells una condició anòmla de la consciència de la realitat, en la qual s'afligeixen per la falsa situació d'indefensió en què creuen que ha quedat son pare, descarregant la responsabilitat en la producció d'aquesta sobre la mare, a qui consideren i jutgen culpable d'aquest fet.

04

Efectes i conseqüències de la violència de gènere sobre els menors exposats

COM ES PROJECTA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE SOBRE ELS MENORS?

PODEM CONSIDERAR TAMBÉ ALS MENORS COM A VÍCTIMES DE LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE QUE SOFREIX LA DONA?

L'exposició a la violència de gènere té un evident impacte negatiu en la vida, el benestar i el desenvolupament evolutiu dels xiquets i les xiquetes afectats.

“ La Resolució 1714, del Consell d'Europa⁴, estableix que el fet de ser testimoni de la violència exercida contra la mare és una forma d'abús psicològic contra el xiquet o xiqueta amb conseqüències potencialment molt greus. Per aquesta raó els xiquets i xiquetes en aquesta situació requereixen d'una atenció específica, i han de ser reconeguts com a víctimes de l'impacte psicològic d'aquest maltractament. ”

PER TANT:

QUAN HI HA MALTRACTAMENT CAP A LA DONA, ENCARA QUE NO RECAIGA DIRECTAMENT SOBRE ELS FILLS LA CONDUCTA VIOLENTA, ENCARA QUE NO SE'LS COLPEGE O AMENACE DIRECTAMENT A ELLS, **TAMBÉ PATEIXEN ELS EFECTES D'AQUESTA MATEIXA VIOLÈNCIA:**

Se'ls pot considerar víctimes no sent necessari que patisquen la violència en pròpia persona.

Presenciar la violència exercida contra les mares o que els menors visquen en un entorn en què la desigualtat entre el home i la dona s'expressa de manera violenta, els converteix també en víctimes.

Tant en la producció d'un sol episodi violent, com també al llarg de la història dels diferents episodis de violència experimentats en el temps, el fill o la filla poden patir diversos nivells d'exposició tòxica a la violència de gènere patida per les seues mares, la qual cosa pot determinar que, en el seu procés de maduració psicosocial, si es donen les condicions bàsiques, puguen presentar predisposició a:

01

convertir-se
en possibles futures
víctimes

02

presentar una
predisposició natural
a desenvolupar conductes
de maltractament

03

integrar-se com
a elements actius
en una cadena
de (re)producció de
conductes violentes

Algunes de les fonts tòxiques d'exposició al maltractament de gènere més comunes són les següents:

- Quan el menor es converteix en objecte de violència durant el transcurs d'una agressió a la mare
- Quan el xiquet o xiqueta col·labora en la desvalorització de la mare
- Quan el menor presencia directament l'agressió del pare cap a la mare
- Quan el xiquet o xiqueta percep l'agressió des d'altra habitació
- Quan el menor observa com ha sigut ferida sa mare, com ha quedat el lloc on ha sigut agredida o veuen arribar a la policia o una ambulància al lloc dels fets
- Quan ha presenciat converses violentes entre adults

ÉS A DIR,

els menors exposats a maltractament tenen moltes més dificultats per integrar les experiències traumàtiques que han pogut viure en el seu entorn familiar (escoltar crits, veure sa mare amb magolaments, plorant...) en el seu propi món en construcció, perquè encara no han desenvolupat mecanismes d'adaptació que els permeten aquesta integració adaptativa de manera satisfactòria.

04

ÉS AIXÍ PERQUÈ,
LA VIOLENCIA DE GÈNERE ES
PROJECTA IGUALMENT SOBRE
ELS FILLS I FILLES MENORS,
**que queden en una situació de
risc de patir alguns dels
síntomes següents:**

- Risc de patir alteracions en el desenvolupament maduratiu
- Dificultats d'aprenentatge i socialització
- Risc de desenvolupar en el futur conductes actives de maltractament (especialment els xiquets)
- Risc de ser víctimes de maltractament en l'edat adulta (especialment les xiquetes)
- Interioritzar una visió normalitzada de la violència en la resolució de conflictes quotidians
- Risc de patir baixa autoestima, ansietat crònica i trastorns de personalitat
- Risc de patir TEP⁵
- Risc de presentar un perfil de labilitat en el seu sistema immunitari (major prevalença de patir malalties)
- Alguns maltractadors poden fins i tot abusar emocionalment i sexualment dels seus fills i filles menors i aquests, sota amenaça o coacció, podrien no informar a les mares, la qual cosa complica encara més la terrible situació d'indefensió per la qual travessen

QUAN S'ESTÀ
SOFrint VIOLÈNCIA
DE GÈNERE
I EXISTEIXEN
FILLS I FILLES MENOR
EN EDAT ESCOLAR...

**Ha de ser
prioritari
valorar
seriosament
la necessitat
de posar fi a
aquesta situació
mitjançant la
interposició
de la denúncia
corresponent**

S'hauria de comunicar al centre acadèmic quina és la situació en què es troba la dona maltractada, deixant testimoni de l'entitat real de les seues circumstàncies, amb la finalitat que el professorat pugui ser conscient de les dificultats per les quals estaran travessant els seus fills en el centre on estiguen cursant els seus estudis

05

Denúncia i presència de fills menors en la família afectada

“ LA MAJORIA DE LES DONES SOL DENUNCIAR QUAN HI HA GREU RISC PER A LA SEUA INTEGRITAT FÍSICA O LA DELS SEUS FILLS I FILLES O QUAN LA VIOLENCIA ES REPETEIX DE MANERA CADA VEGADA MÉS FREQUENT I INTENSA ”

 Què vol la mare que és conscient d'aquesta situació?	Necessitat de "normalitzar" la situació davant dels xiquets
 Què sent la mare que demana ajuda?	Necessitat absoluta de creure que un canvi és possible
 Què espera la mare que dona el pas i denuncia?	Seguretat Protecció Necessitat de saber què va a ocórrer després
 Com se senten les dones que han patit violència de gènere?	Sovint se senten insegures i confoses, pateixen ansietat crònica i baixa autoestima. Algunes dones fins i tot es culpen del que ha passat
 Què hem de reforçar en la mare que ja ha denunciat?	La sensació de sentir-se ajudada al llarg del procés
 Com haurem de procedir si el fill o filla menor exposat pateix alguna forma de discapacitat?	S'haurà d'actuar de manera diferent segons la classe de discapacitat, psíquica, física o sensorial

LA COMUNICACIÓ AMB LES DONES I MENORS EXPOSATS ÉS ESSENCIAL PERQUÈ LA DONA SIGA CONSCIENT DE LA SEUA CONDICIÓ DE VÍCTIMA I EXERCISCA EL SEU DRET DE DENÚNCIA

Sempre ens hem de mostrar assertius i donar senyals (“feedback”) que estem entenent el que ens estan comptant les víctimes. Aquesta actitud contribuirà decisivament a que se senten més segures, compreses, respectades i reforçarà la idea essencial de que ens preocupem pel seu benestar.

És essencial que la víctima intente mantenir sempre una **interacció positiva amb els seus fills menors exposats, atés que la manera en la qual es comuniqua amb ells és molt important per enfortir els seus llaços intrafamiliars.**

La comunicació no verbal és bàsica per transmetre tranquil·litat i confiança a les víctimes i menors exposats. En el cas dels menors, aquesta modalitat d'interacció encara és més important i necessària, si és possible, perquè no han desenvolupat la capacitat de cognició que és determinant en la comunicació entre adults formats. El joc constitueix un mitjà de comunicació molt important en els xiquets. A través del joc podrem observar el seu comportament i el seu estat emocional.

QUAN LA VÍCTIMA VA A DECLARAR/DENUNCIAR I TÉ FILLS I FILLES MENORS CAL EVITAR QUE AQUESTS ROMANGUEN AL MATEIX ESPAI

És un fet que la majoria de les vegades les dones acudeixen a les comissaries, jutjats o centres assistencials amb competències en matèria de Violència de Gènere acompanyades dels seus fills i filles menors.

És un error passar per alt el patiment d'aquests en les declaracions de la víctima, per tant ha de ser essencial i prioritari evitar que els menors estiguen presents, precisament per evitar o minimitzar la seua victimització secundària col·lateral i facilitar que la dona puga denunciar i declarar amb més detall els fets.

S'ha d'habilitar una sala o habitació dissenyada especialment per acollir als menors afectats.

Si es considera necessari parlar amb els menors exposats, **hem de tenir en compte algunes qüestions prèvies a l'hora d'intervindre:**

01

Respectar les limitacions cognitivoconductuals que determinen la seua edat, nivell maduratiu i estat emocional

02

Fer un ús compartit del llenguatge i de la comunicació no verbal, to de veu i codi gestual

03

No infantilitzar la situació, ni parlar-los, com a norma, “com a xiquets petits”. Parlar en un to normal

06

La vulnerabilitat psicològica de les víctimes i menors exposats a situacions de violència de gènere

En què consisteix el maltractament psicològic?

Per maltractament psicològic entendrem tota acció de caràcter verbal o tota actitud de dominància i cosificació, incloses les amenaces i coaccions, exercides sobre una persona que provoque, de fet, o puga precipitar amb posterioritat a l'agressió concreta, l'aparició d'un dany o seqüela de caràcter psicològic:

- El maltractament psicològic és el més difícil de detectar i també de provar, perquè sol anar acompanyat i empeltat en altres formes de violència física i/o sexual.
- És, a més, el maltractament del qual menys referències apareixen en els mitjans de comunicació, a pesar de que tot tipus d'agressió física o abús sexual sobre menors o adults, va acompanyada de seqüeles psicològiques, de diferent entitat i gravetat.
- El maltractament psicològic i emocional està, per tant, relacionat estretament amb el maltractament físic, ja que la major part dels casos de violència física, comporten seqüeles psicològiques tant en les víctimes directes (les dones) com en les indirectes, és a dir, en els menors integrats en el cercle familiar tòxic.

COM INTEGRA EL MENOR EN LA SEUA EXPERIÈNCIA VITAL QUE PAPÀ MALTRACTA A MAMÀ?

Com els ha pogut afectar la conducta violenta del seu pare contra la seua mare?

Els seguirà afectant en el futur?

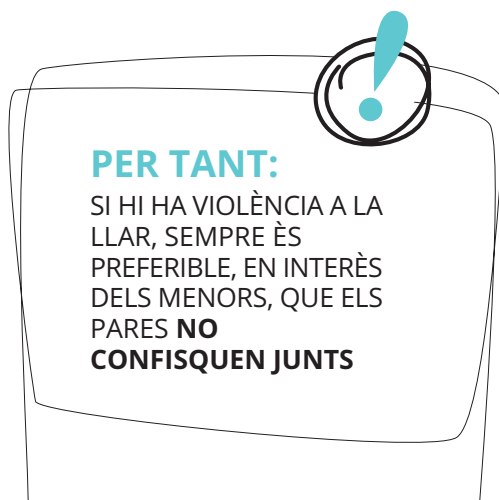
Els podrà deixar algun tipus de seqüela o síndrome comportamental relacionat amb la violència de gènere?

Què passarà si han de seguir mantenint el contacte amb el seu pare?

Tots aquests dubtes i la consegüent incertesa que va associada amb els temors que els dubtes plantegen en la mare afectada per la situació de maltractament, es fan encara més difícils de resoldre quan el pare violent té dret a mantindre el contacte amb ells, a través de visites supervisades en els punts de trobada, durant els caps de setmana, o convivint amb els menors els caps de setmana i durant el període de vacances assignat.

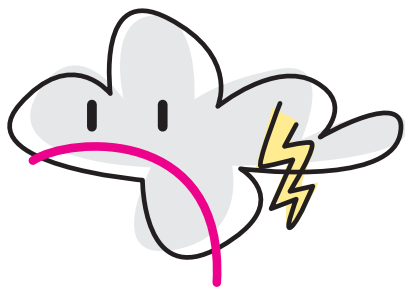
SI ES PATEIX
MALTRACTA-
MENT, ELS
FILLS O LES
FILLES
TAMBÉ EL
PATEIXEN

PER TANT:

SI HI HA VIOLÈNCIA A LA
LLAR, SEMPRE ÈS
PREFERIBLE, EN INTERÈS
DELS MENORS, QUE ELS
PARES **NO**
CONFISQUEN JUNTS

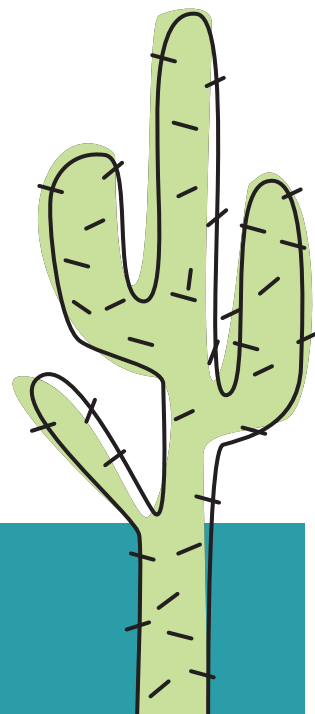
06

COM INTEGRA LA MARE EN LA SEUA EXPERIÈNCIA VITAL QUE “ELS MEUS FILLS SABEN QUE EL SEU PARE M’ESTÀ MALTRACTANT”?

- ➡ Quan una dona està sofrint maltractament de gènere ha de ser conscient de que els seus fills i filles menors no són aliens a aquesta situació.
- ➡ És essencial prioritzar els valors que han de ser preferents i adoptar un criteri de decisió ferm, mantenint la calma i, ajustant-se a l'edat dels menors i la capacitat cognitiva, exposar-los les raons per les quals cal apartar-los d'aquesta exposició al maltractament.
- ➡ Sempre és important escoltar-los i mostrar interès sobre les seues opinions, temors i reserves, però tenint en compte que l'essencial és intervenir sempre garantint la qualitat de vida i el benestar psicosocial del menor afectat.

QUAN UN
MENOR VEU DIA
RERE DIA QUE SA
MARE ESTÀ SENT
MALTRACTADA
PER SON PARE...

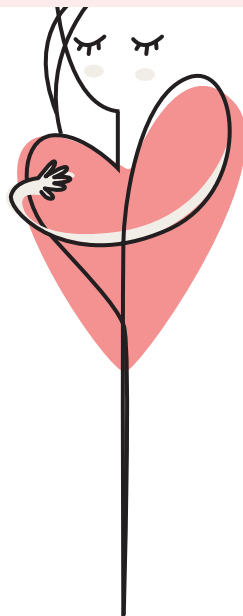

Creus que està creixent aprenent que aquesta violència és acceptable perquè pot pensar que son pare ho fa "pel bé" de sa mare?

Podria fins i tot succeir, si no s'interromp a temps aquesta cadena de transferència de valors basats en l'exercici de la violència, que aquest menor, el dia de demà..., Quan iniciï una relació de parella o contragués matrimoni, podria imitar la conducta apresada de son pare i acabar convertint-se ell en un altre maltractador?

07

Quina protecció es reconeix legalment als menors?

El criteri de l'interés superior del menor és el paràmetre de referència que en la legislació espanyola determina l'adopció de mesures de caràcter legal sobre els menors, en particular, a l'hora d'abordar la seua protecció. Aquest criteri impregna tant la normativa civil com la penal. En aquest sentit la LO 1/04, fins i tot centrant-se en la perspectiva de gènere, no oblida aquesta prioritat:

L'exposició de motius de la *Llei Integral* indica que les situacions de violència sobre la dona afecten també els menors que es troben dins del seu entorn familiar, víctimes directes o indirectes d'aquesta violència, i per això es contempla també la seua protecció, no sols per a la tutela dels drets dels menors, sinó per a garantir de forma efectiva les mesures de protecció adoptades respecte de la dona.

Sense perjudi que la *Llei integral* reconeix drets als menors com a víctimes directes o indirectes de la violència de gènere exercida sobre les seues mares, hi ha altres normes que reconeixen l'atenció i la protecció contra la violència cap als menors.

Tota la normativa aplicable descansa sobre el pressupost del reconeixement de l'interés **superior del menor** com a principi informador de qualsevol mesura que s'ha de prendre i que l'afecte en l'àmbit administratiu i judicial.

Per **interés superior** del menor hem d'entendre “allò que siga més convenient per al seu desenvolupament evolutiu psicosocial efectiu”.

“ La Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener, de Protecció Jurídica del Menor, en l'article 2 estableix el principi informador general essencial que, en qualsevol assumpte o litigi, “*primarà l'interés superior dels menors sobre qualsevol altre interés legítim que poguera concórrer*”.

PER AIXÒ:

L'ARTICLE 158 DEL CODI CIVIL, ESTABLEIX UNA CLÀUSULA FINAL QUE PERMET AL JUTGE ADOPTAR, EN GENERAL, LES ALTRES DISPOSICIONS QUE CONSIDERE OPORTUNES, A FI D'APARTAR AL MENOR D'UN PERILL O D'EVITAR-LI PERJUÍS. TOTES AQUESTES MESURES PODRAN ADOPTAR-SE DINS DE QUALSEVOL PROCÉS CIVIL O PENAL⁶.

08

Contorn legal dels drets que incideixen sobre els menors fills o convivents de les víctimes de violència de gènere

LA LLEI INTEGRAL contempla una sèrie de mesures i drets que incideixen directament sobre els menors fills o convivents de la víctima immediata de la violència, és a dir, la mare:

01

Mesures en l'àmbit escolar i educatiu

La Llei preveu l'**escolarització immediata** dels xiquets i xiquetes que es vegen afectats per un canvi de residència que la mare haja hagut de realitzar a conseqüència d'actes de la violència de gènere.

A més, es preveu la **formació del professorat** (inicial i permanent) per a la detecció precoç de la violència en l'àmbit familiar, especialment sobre la dona i els fills i filles. De manera que els docents també poden donar la veu d'alarma si detecten indicis de violència reflectida en els escolars.

02

Mesures en l'àmbit assistencial

A l'igual de les dones víctimes, es reconeix també als menors d'edat que es troben sota la pàtria potestat o guarda i custòdia de la dona agredida per violència de gènere, el dret a l'assistència social integral. Aquesta protecció ha de traduir-se en una **assistència especialitzada no sols a les dones víctimes, sinó també als fills i filles d'aquestes que s'hagen vist afectats per aquesta mateixa violència.**

Per això, els servicis encarregats de garantir l'efectivitat d'aquesta assistència han de formar específicament, en matèria de violència de gènere, al personal responsable de la gestió i aplicació d'aquestes mesures assistencials, a fi de previndre i neutralitzar de forma eficaç les situacions en què es produísca o retroalimente aquesta violència. **Com a part d'aquest dret a l'assistència social integral, es preveu el suport educatiu a la unitat familiar.**

D'altra banda, el fet que la víctima **tinga fills a càrrec seu** és un dels factors que més es tenen en compte per determinar la quantia de l'**ajuda econòmica** prevista en l'art. 27 de la Llei integral.

03

Mesures en l'àmbit judicial

En la tipificació dels maltractaments, amenaces i coaccions com a delictes de violència de gènere, quan aquestes conductes s'han produït **en presència de menors** d'edat, aquest element es considera determinant a l'hora **d'agreuja la pena a imposar**. En interès del menor exposat a aquesta violència, si el jutge o tribunal ho estima oportú, **podrà imposar la inhabilitació** especial per a l'exercici de la **pàtria potestat, tutela i guarda**, al maltractador, per un període d'entre 6 mesos i 5 anys, fins i tot encara que la violència s'haja exercit només contra la dona de forma immediata.

En cas d'agressions conjuntes a la dona i als fills, el jutjat competent serà el de Violència sobre la Dona. De la mateixa manera, els jutjats de Violència sobre la Dona seran els competents, en l'ordre penal, respecte dels processos per delictes comesos directament sobre els xiquets i xiquetes amb què convisca el maltractador o es troben sotmesos a pàtria potestat, tutela o guarda quan també s'haja produït un acte de violència de gènere. En cas d'agressions conjuntes a la dona i als fills, el jutjat competent també serà l'especialitzat.

Els jutges podran aplicar, a més de les penes corresponents, **una altra mesura** sobre el responsable d'exercir la violència de gènere, consistent a suspendre l'exercici de la **pàtria potestat o de la guarda i custòdia** respecte dels menors a què es referisca, així com del **règim de visites**⁷.

“Pel que fa al **pagament de pensions**, l'Estat **garantirà el pagament d'aliments reconeguts i impagats a favor dels fills i filles menors d'edat en conveni judicialment aprovat o en resolució judicial, a través d'una legislació específica que concretarà el sistema de cobertura en aquests supòsits i que, en tot cas, tindrà en compte les circumstàncies de les víctimes de violència de gènere.**”

RECORDA...

De forma complementària, ha de recordar-se a més, que la *Llei Valenciana 5/2011, d'1 d'abril, de relacions familiars dels fills i filles els progenitors dels quals no conviuen (coneguda com la Llei Valenciana de Custòdia Compartida)*, estableix com a règim ordinari de convivència la custòdia compartida entre ambdós progenitors amb els menors en cas de no conviure mare i pare, **PERÒ EXCEPTUA AQUEST RÈGIM EN ELS SUPÒSITS D'EXISTÈNCIA DE VIOLÈNCIA DE GÈNERE I/O DOMÈSTICA.**

A més, la *Llei 7/2012, de 23 de novembre, de la Generalitat, Integral contra la Violència sobre la Dona en l'Àmbit de la Comunitat Valenciana* en l'article 5, per la seua banda, reconeix com a víctima de violència de gènere també als fills i filles menors i/o persones subjectes a tutela o acolliment, i per tant són igualment subjectes dels drets reconeguts en aquesta llei a les pròpies dones agredides"

08

LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA

assenyala en l'article 39.4 que ***els xiquets gaudiran de la protecció prevista en els acords internacionals que vetlen pels seus drets.*** Aquesta Convenció, per tant, i la resta de la normativa internacional sobre aspectes de la protecció dels menors serà essencial, perquè la Constitució no indica una relació exhaustiva de drets del menor, sinó que es remet, en aquest context, als Tractats Internacionals⁸.

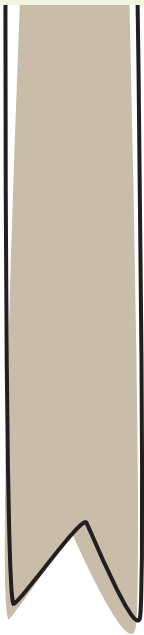
“**LA CONVENCIÓ SOBRE ELS DRETS DEL XIQUET⁹, reconeix als xiquets com a subjectes de dret**”

Podem classificar els drets dels xiquets reconeguts en la Convenció segons les categories següents:

- 01 ➤ Drets relatius a la seua **existència i supervivència**: aquests drets busquen protegir i garantir el dret a la vida i a satisfer les seues necessitats més bàsiques (aliment, abric i protecció de salut).
- 02 ➤ Drets relatius al seu **lliure desenvolupament**: busquen protegir i garantir el seu desenvolupament de forma plena (físic, espiritual, moral i social). Inclourien el dret a l'educació, a l'accés a la cultura, al joc, i la llibertat de pensament, consciència i religió.
- 03 ➤ Drets relatius a la seua **protecció**: protegeixen i garanteixen que els xiquets no siguin objecte d'abusos, negligència i explotació. Inclouen el dret al nom (i a la seua pròpia identitat), a tenir una nacionalitat i a ser cuidat i respectat.
- 04 ➤ Drets relatius a la **participació** en les decisions que els afecten: protegeixen i garanteixen la seua participació en les decisions que els afecten i en les activitats de les seues comunitats locals i països, com la llibertat d'expressió.

8// La **Convenció sobre els Drets del Xiquet**

9// Adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989

D'entre els preceptes d'aquesta Convenció, és important destacar tres articles en concret:

01

l'Article 19:

Estableix que l'Estat té l'obligació de protegir al xiquet davant tota forma de maltractament, abús i explotació; de tipus físic, psicològic o sexual.

02

l'Article 27:

Estableix que tot xiquet té dret a un nivell de vida adequat al seu desenvolupament físic, mental, espiritual, moral i social.

03

l'Article 9.3:

Permet excloure el contacte amb els pares si és contrari a l'interés superior del xiquet. Així, es diu que ***“Els Estats Part respectaran el dret del xiquet que estiga separat d'un o d'ambdós pares a mantenir relacions personals i contacte directe amb els dos pares de manera regular, llevat si és contrari a l'interés superior del xiquet”.***

09

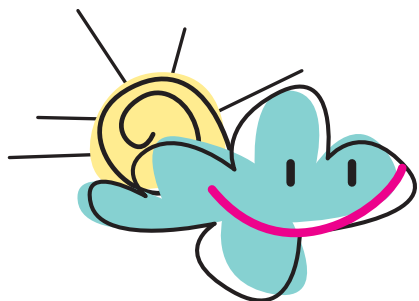
El paper dels professionals: el compromís

A pesar de la innegable dedicació i moltes vegades voluntarisme de la majoria dels professionals implicats, a Espanya hi haurien d'haver més recursos especialitzats en el treball amb xiquets i xiquetes víctimes de violència de gènere.

De fet, l'atenció a víctimes de violència de gènere, se centra principalment en la figura de la víctima del delicte, és a dir, la mare i només de manera secundària, en la de les seues filles i fills. Les institucions que atenen les víctimes tampoc disposen, en tots els casos, dels recursos necessaris, des del moment en què la mare reconeix l'existència de maltractaments per part de la seua parella i es decideix a actuar. Per això, cal millorar la resposta policial, judicial i assistencial en aquest camp.

Per això **haurà d'aprofundir-se en l'especialització, formació i conscienciació dels professionals, i en la millora dels instruments legals i recursos assistencials.**

Una sèrie de **bones pràctiques**¹⁰ professionals podrien ser les següents:

01	Treballar per eliminar l'abús i la violència, garantint la protecció efectiva dels xiquets i les xiquetes exposats.
02	Facilitar l'accés de les dones als servicis de protecció legal.
03	Promoure la participació dels xiquets i les xiquetes en les decisions que els afecten, com aquelles que es prenen en l'àmbit administratiu i en el judicial.
04	Millorar les condicions de vida de les famílies en risc de sofrir violència de gènere, a través del treball en xarxa i la coordinació interinstitucional.
05	Fer l'avaluació dels xiquets i les xiquetes també de manera integral, combinant diferents fonts d'informació i contemplant diversos àmbits de les seues vides i de les vides de les seues famílies.
06	Reconèixer el valor de la xarxa de suport social i familiar.
07	Promoure la formació especialitzada dels professionals.
08	Realitzar investigacions per ajudar a millorar els programes d'intervenció i rehabilitació psicosocial.

L'ajuda de professionals de les ciències de la conducta, com psicòlegs, educadors socials o criminòlegs, entre altres, podrà contribuir a que els menors exposats i les seues mares -les víctimes- puguin validar els seus propis sentiments sobre l'entitat del que està succeint-los realment.

10

Recursos

A les Administracions Públiques, dins de les seues competències respectives, els correspon l'adopció de les mesures de protecció de menors previstes en la legislació vigent, sense perjudi de les funcions atribuïdes per aquesta al Ministeri Fiscal i als òrgans judicials.

En la Comunitat Valenciana, la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives de la Generalitat és l'òrgan competent per a aplicar les mesures de protecció de menors, si bé determinades actuacions correspon realitzar-les a les entitats locals.

Telèfons d'interés

116111**Telèfon d'Atenció a la Infància de la Comunitat Valenciana**

Ès un telèfon gratuït per al públic, que funciona ininterrompudament les 24 hores del dia, tots els dies de l'any. Té com a objectiu general centralitzar les telefonades que denuncien o posen de manifest presumptes situacions de risc o desemparament de menors d'edat, oferint en alguns casos una resposta immediata, una informació, reorientant la situació o derivant-la als organismes competents per a la seua investigació o intervenció.

016**Telèfon d'informació i assessorament jurídic del Ministeri de Sanitat, Servicis Socials i Igualtat.****900 580 888****Telèfon Atenció Dona 24 hores de la Comunitat Valenciana.**

i en cas d'emergència...

112**Emergències
24 hores al dia****091****Polícia
Nacional****062****Guàrdia
Civil**

Més informació

Enllaços d'interés

www.diputacionalicante.es

A través d'aquesta web es poden obtenir les dades dels 141 ajuntaments de la província i documentació d'interés dins de l'Àrea d'Igualtat, Joventut i Ciutadans Estrangers.

www.inclusio.gva.es

Pàgina web de la Conselleria d'Igualtat i Polítiques Inclusives on es pot obtenir tota la informació, documentació, publicacions i recursos d'interés a la Comunitat Valenciana.

www.msssi.gob.es

Pàgina web del Ministeri de Sanitat, Servicis Socials i Igualtat on trobar informació diversa relativa a l'evolució i tractament de la violència de gènere al nostre país: la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere, el portal estadístic de víctimes mortals, l'Observatori Estatal de Violència sobre les Dones, documentació i publicacions, entre altres apartats.

www.msssi.gob.es/ssi/violenciagenero

Pàgina web de la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere.

Als Organismes d'Igualtat de les Comunitats Autònomes

Als Centres d'Atenció a la Dona autonòmics i locals

A les Oficines d'Atenció a les Víctimes del Delicte a les seus dels Jutjats

Als Serveis d'Orientació Jurídica dels Col·legis d'Advocats

A les diferents organitzacions de dones i d'estrangers

FES UN PAS AL DAVANT CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE.
PER TU I ELS TEUS FILLS.

